

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ГАЛУЗЬ

Корицька Галина,

кандидатка філологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри філософії та суспільно-гуманітарних дисциплін Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, обласна координаторка освітньої галузі,

Омельченко Лілія,

ст.викладачка кафедри філософії та суспільно-гуманітарних дисциплін Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, обласна координаторка освітньої галузі

Шкільна мовно-літературна освіта органічно вливається в інноваційний простір, що передбачає переорієнтацію мислення як педагога, так і учня з традиційних підходів до нових, сучасних технологій оволодіння мовою та літературою. Нова українська школа вимагає таких змін, які б забезпечували становлення вільної особистості здобувача освіти з гідною громадянською позицією, учня нового покоління, які б сприяли організації освітнього процесу на засадах партнерства, дотриманні принципів академічної доброчесності, толерантності.

Оновлення змісту сьогочасної шкільної освіти загалом, і мовно-літературної зокрема, передбачає опанування сутності не тільки певної навчальної дисципліни, а й набуття умінь і навичок, необхідних для всебічного розвитку школяра, його соціалізації.

Метою мовно-літературної освітньої галузі є розвиток компетентних мовців і читачів із гуманістичним світоглядом, які володіють українською мовою, читають інформаційні та художні тексти, зокрема класичної та сучасної художньої літератури (української та зарубіжних), здатні спілкуватися мовами корінних народів і національних меншин, іноземними мовами для духовного, культурного та національного самовираження та міжкультурного діалогу, для збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, творчої самореалізації, формування ціннісних орієнтацій і ставлень [2].

Особливості освітньої галузі відповідно до Концепції НУШ, ДСБСО (компетентнісний потенціал, обов'язкові результати навчання, орієнтири для оцінювання).

Провідним у навчанні мови та літератури є компетентнісний підхід, який сприяє формуванню не лише предметної, а й ключових компетентностей, а знання стають інструментом у розв'язанні життєвих проблем, засобом особистісного розвитку особистості тощо.

Компетентнісний потенціал мовно-літературної освітньої галузі та базові знання зазначені в додатку 1. Державного стандарту. [2].

Основою формування ключових компетентностей є особистісні якості, особистий, соціальний, культурний і навчальний досвід учнів; їх потреби та інтереси, які мотивують до навчання; знання, уміння та ставлення, що

формуються в освітньому, соціокультурному та інформаційному середовищі, у різних життєвих ситуаціях. [2].

Звертаємо увагу й на наскрізні вміння, які є ключовими в усіх компетентностях: читати з розумінням; висловлювати власну думку в усній і письмовій формі; критично й системно мислити; логічно обґрунтовувати позицію; діяти творчо; виявляти ініціативу; конструктивно керувати емоціями; оцінювати ризики; приймати рішення; розв'язувати проблеми; співпрацювати з іншими. Пропонуємо на матеріалі вищезазначених відео визначити наскрізні вміння, виокремивши певні групи (зразок <https://cutt.ly/6JrjF7w>).

Компетентнісний підхід полягає не тільки в досягненні учнями результатів щодо певних міжгалузевих компетентностей, а й у дивергентних уміннях успішно взаємодіяти за умови відсутності шаблонів, знаходити нові нестандартні рішення щодо проблемних ситуацій на основі набутих знань, досвіду, цінностей, обирати найоптимальніший варіант.

Щодо *вільного володіння державною мовою, здатності спілкуватися рідною та іноземними мовами*, то мають бути сформовані такі *вміння*: читати, сприймати, розуміти, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати художні твори (класичні й сучасні) зарубіжних письменників у найкращих українських перекладах, а також інші інформаційні тексти відповідно до літературного контексту; використовувати іноземні мови для розширення читацького досвіду; *ставлення*: поцінювання української мови як державної – чинника національної та громадянської ідентичності; готовність до міжкультурного діалогу; потреба в читанні художньої літератури іноземними мовами.

Математична компетентність передбачає розвиток *умінь*, необхідних для аналізу літературного твору, перетворення інформації з однієї форми в іншу (текст, таблиця, схема тощо), для розв'язання комунікативних завдань; здатності порівнювати літературні твори (або їх компоненти), оригінали й переклади творів зарубіжних письменників та такого *ставлення*, як готовність до пошуку різноманітних способів розв'язання комунікативних проблем.

Щодо *компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій*, то акцентовано увагу на вміннях висловлювати гіпотези, описувати процеси власної діяльності, використовувати ціннісний потенціал художньої літератури для вирішення екологічних проблем, збереження соціокультурного середовища.

Інноваційність – *уміння* грамотно, креативно презентувати власні ідеї, інноваційні погляди, використовуючи приклади, цитати із творів зарубіжних письменників, мобілізувати ресурси (зокрема цифрові) навчання, дослідження літературних і мовних явищ, що передбачає такі *ставлення*: відкритість до інновацій, готовність продукувати нові ідеї; усвідомлення необхідності поєднання інноваційного поступу особистості/суспільства із морально-етичними нормами, стратегіями толерантної комунікації та міжкультурної взаємодії.

Інформаційно-комунікаційна компетентність полягає у формуванні *умінь* використання різних видів сприймання художніх текстів та медіатекстів для пізнання та естетичного задоволення; діяти за алгоритмом при складанні плану для розв'язання комунікативних завдань; *ставлення*: задоволення пізнавального

(зокрема читацького) інтересу в інформаційному середовищі; прагнення етично й естетично взаємодіяти у віртуальному просторі.

Навчання впродовж життя передбачає розвиток умінь розрізняти твори зарубіжної літератури (класичні й сучасні) за рівнем художньої вартості, визначати їх емоційно-ціннісний потенціал та естетичну довершеність; та ставлень щодо прагнення до збагачення читацького й мовленнєвого досвіду за рахунок долучення до здобутків художньої літератури різних країн і та народів.

Ознакою *культурної компетентності* є вміння використовувати досвід взаємодії з творами художньої літератури та мистецтва в життєвих ситуаціях для формування власного світогляду; створювати тексти/медіатексти з метою вираження власних ідей, почуттів, досвіду; *ставлення*: усвідомлення значення художньої літератури як важливої складової культури людства, її ролі в духовному поступі українського народу і розвитку світової цивілізації.

Формування *компетентності підприємливості та фінансової грамотності* передбачає вміння спиратися на етичний потенціал художньої літератури у процесі реалізації життєвих задач, підприємницьких рішень; готовність брати на себе відповідальність за себе та інших осіб, що є ціннісно-орієнтаційною ознакою дидактичних стратегій компетентнісного потенціалу та спрямування його на навчальні цілі.

Рекомендуємо, на матеріалі відео «Пригоди Колобка в «Дивосвіті» (<https://youtu.be/WnzXRrCwrUU>), «Макове диво» (<https://youtu.be/ldqqd-mxXgY>), «Зозулька» (<https://youtu.be/lGxzYbY7jao>), створених учнями, визначити ключові компетентності, наскрізні вміння (зразок <https://cutt.ly/lJrk4eA>).

Звертаємо увагу на вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів у мовно-літературній освітній галузі (Додатки 2-4 Державного стандарту). Визначено чотири групи таких вимог:

1. Взаємодія з іншими особами усно, сприймання й використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях.
2. Сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів (зокрема художніх текстах, медіатекстах) та використання її для збагачення власного досвіду.
3. Висловлювання думок, почуттів і ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема інтерпретація літературних творів українських і зарубіжних письменників; взаємодія з іншими особами в цифровому середовищі, дотримання норм літературної мови.
4. Дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними та літературними явищами, проведення їх аналізу.

Кожна група визначається загальними результатами навчання, конкретними результатами навчання й орієнтирами для оцінювання навчального результату. Пропонуємо скористатися Таблицею, яку розробили обласні тренерки НУШ (<https://cutt.ly/1Jov4gB>), де пропонуються й інструменти, які сприятимуть реалізації певних вимог. Зауважимо, що *обов'язкові результати навчання учнів позначено індексами* [2]:

- скорочений буквенний запис означає освітню галузь, до якої належить обов'язковий результат навчання;
- цифра на початку індексу вказує на порядковий номер року навчання (класу), на завершення якого очікується досягнення результату навчання;
- перша цифра після буквеного запису до крапки означає номер групи результатів навчання;
- цифра після крапки означає номер загального результату навчання;
- наступна цифра означає номер конкретного результату навчання;
- остання цифра означає номер орієнтира для оцінювання відповідного навчального результату.

Наприклад: [6 МОВ 3.1.1-1] – **6 клас**, на завершення якого очікується досягнення результату навчання + **МОВ** (скорочений буквенний запис освітньої галузі, до якої належить обов'язковий результат навчання, **3.** (номер групи результатів навчання)+**1.** (загальний результат навчання)+**1-** конкретний результат навчання+**1** (орієнтир для оцінювання навчального результату) +інструменти.

Аналіз модельних програм.

Згідно із Типовою освітньою програмою модельна навчальна програма – документ, рекомендований для використання в освітньому процесі закладу загальної середньої освіти в порядку, визначеному законодавством, що визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст навчального предмета або інтегрованого курсу та види навчальної діяльності учнів [22].

Із 2022/2023 навчального року у 5 класах упроваджуються модельні навчальні програми, які стануть основою для розроблення нових навчальних і навчально-методичної літератури. Модельні навчальні програми пройшли експертизу й за рішенням науково-методичних комісій отримали гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України». Наразі до використання рекомендуємо такі модельні програми (<https://cutt.ly/TH4ZUvX>).

Українська мова. 5-6 класи.

- Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Голуб Н. Б., Горошкіна О. М.) (<https://youtu.be/JEaXr3tACnE>).
- Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д.) (<https://cutt.ly/9Jo21We>).

Українська література. 5-6 класи

- Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Архипова В. П., Січкара С. І., Шило С. Б.) (<https://cutt.ly/nJyVata>).
- Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Чумарна М. І., Пастушенко Н. М.).
- Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т. О., Качак Т. Б., Кизилова

В. В., Пахаренко В. І., Дячок С. О., Овдійчук Л. М., Слижук О. А., Макаренко В. М., Тригуб І. А.) (<https://youtu.be/cgdLuSYScrQ>).

Драматургія і театр. 5-6 класи» (міжгалузовий інтегрований курс)

- Модельна навчальна програма «Драматургія і театр. 5-6 класи» (міжгалузовий інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (Старагіна І. П., Чужинова І. Ю., Івасюк О. М.).

Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури)

- Модельна навчальна програма «Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури). 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Старагіна І.П., Новосьолова В.І., Терещенко В.М., Романенко Ю.О., Блажко М.Б., Ткач П.Б., Панченков А. О., Волошенюк О.В.) (<https://youtu.be/cInNsVHv2oU>).

Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної)

- Модельна навчальна програма «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т. О., Тригуб І. А.) (<https://youtu.be/cgdLuSYScrQ>).

На допомогу:

- 1. Аналіз програм із української мови та літератури** (<https://cutt.ly/eH4MpD1>).

Зарубіжна література. 5-6 класи

- Модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Ніколенко О.М., Ісаєва О.О., Клименко Ж.В., Мацевко-Бекерська Л.В., Юлдашева Л.П., Рудніцька Н.П., Туряниця В. Г., Тіхоненко С.О., Вітко М.І., Джангобекова Т.А.) (<https://cutt.ly/hJyALgT>).
- Модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор Волощук Є.В.) (<https://cutt.ly/hJyALgT>).
- Модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Богданець-Білоskalенко Н. І., Снегірьова В. В., Фідкевич О. Л.) (<https://cutt.ly/hJyALgT>).

Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної)

- Модельна навчальна програма «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т. О., Тригуб І. А.) (<https://youtu.be/cgdLuSYScrQ>).

На допомогу:

- 2. Аналіз програм із зарубіжної літератури, інтегрованих.** (<https://cutt.ly/hJyALgT>).

4. Рекомендації зі створення навчальної програми.

На основі модельних програм учителю надається можливість моделювати власну. Для цього рекомендуємо скористатися Конструктором (<http://constructor.nus.org.ua>).

Більше про процес моделювання Програми від тренерки НУШ Ірини Решетникової (<https://youtu.be/i4BA1Lac7Bw>).

Модельні навчальні програми спрямовані на те, щоб поєднати наявний досвід української мови, української та зарубіжної літератури з

концептуальними стратегіями НУШ, що забезпечить відкриття широких можливостей для виявлення творчої ініціативи вчителя-предметника щодо досягнення основних очікуваних результатів навчання, орієнтацію на таку систему вивчення творів літератури, яка б розвивала б у здобувачів освіти інтерес до художньої літератури та інших видів мистецтва, сприяла формуванню їхнього світогляду, національної свідомості, духовно-моральних цінностей, естетичних смаків, розвитку читацької і ключових компетентностей.

Ефективним засобом реалізації модельних навчальних програм є дидактико-методичний потенціал підручників. Увесь арсенал методичної підтримки модельних програм розміщено в навчально-методичній скарбниці НУШ 5-6 класи (<https://cutt.ly/FJrHlae>).

Рекомендації з організації освітньої діяльності.

Відповідно до Концепції нової української школи актуальним є впровадження особистісно орієнтованої моделі освіти, заснованої на ідеології дитиноцентризму, де «Дитиноцентризм розуміється як максимальне наближення навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів» [17] (<https://cutt.ly/FJy0o7G>).

Ідеї дитиноцентризму реалізуються шляхом відсутності адміністративного контролю, активністю учнів у навчальному процесі та орієнтацією на їхні інтереси й досвід, створення навчального середовища. Навчальна діяльність повинна мати практичну спрямованість із врахуванням інтересів кожної дитини, що сприятиме вихованню вільної особистості, забезпечуватиме свободу і права дитини в усіх проявах діяльності, її морально-психологічний комфорт.

Одним із ключових компонентів концепції Нової української школи є педагогіка партнерства, яка ґрунтується на тісній співпраці, спілкуванні, взаємодії між учнем, учителем і батьками й забезпечує реалізацію певних принципів (повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство; принципи соціального партнерства).

Більше про педагогіку партнерства, діяльнісний підхід від тренерки НУШ Світлани Сіропол (<https://youtu.be/codEdcRSgV4>).

Особливості організації освітнього середовища.

Формула концепції Нової української школи складається з дев'яти ключових компонентів нової освіти, серед яких сучасне освітнє середовище, що повинно забезпечити умови, засоби й технології для якісного та ефективного навчання здобувачів освіти, освітян, батьків. Під освітнім середовищем в Новій українській школі розуміють сукупність умов і технологій для комфортного навчання та сучасний простір для школярів, педагогів та батьків. Концепція Нової української школи передбачає методологічну перебудову навчального процесу на основі особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів. Сучасне освітнє середовище, повинно забезпечувати необхідні умови, засоби й технології для навчання не лише в приміщенні навчального закладу.

Освітнє середовище характеризується такою системою взаємозв'язків особистості й середовища, яка забезпечує ефективний і повноцінний розвиток особистості шляхом залучення здобувачів освіти до інтерактивної діяльності, що

націлена на високі результати, як у процесі індивідуальної та самостійної, так і групової, колективної роботи.

Сучасне освітнє середовище – це платформа для взаємодії всіх учасників освітнього процесу, що передбачає активізацію інтелектуального потенціалу здобувачів освіти. Воно неповторне та персоналізоване. Змінюються не тільки навчальні програми та засоби навчання, а й організація та дизайн освітнього простору – освітнє середовище НУШ не має традиційної прив'язки до класної кімнати, парт і дошки. Створення сучасного освітнього середовища – це забезпечення оптимальних умов для розвитку й саморозвитку дитини. Існують дослідження щодо підходу до дизайну приміщень основної школи з орієнтацією на предметні асоціації. Виявлено, що учні стійко асоціюють предмети гуманітарного циклу з теплими кольорами.

Під час вивчення мови чи літератури необхідним є забезпечення простору середовища предметним візуальним матеріалом, відповідно до теми, що розглядається: підручники, хрестоматії, енциклопедії, словники, довідники; для проєктної, творчої взаємодії (стенд змінної виставки (нотатки, ескізи, матеріали для дитячої творчості та експериментування), змінна дошка фліп-чарт, магнітно-маркерна дошка для письма); меблі-трансформери для забезпечення умов щодо персональної комфортності (індивідуалізоване обладнання, що можна групувати та організовувати взаємодію: групову, підгрупову, індивідуальну; модуль для виступів/промов, «крісло автора» тощо); мультимедійне обладнання (проектор, інтерактивний модуль, дошка-екран, планшет, багатофункціональний пристрій (принтер-сканер-копір)); для зберігання дидактичного матеріалу (полиці/ящики шафи) тощо. Середовище має бути таким, що мотивує, активізує, сприяє розвиткові як компетентностей, так і наскрізних умінь здобувачів освіти, саме тому педагог має залучати учнів до трансформації творчого простору.

Актуальною є така організація динамічного сучасного простору взаємодії на уроці:

- експозиція творчості учнів;
- проєктна діяльність (дошка «канбан»: заплановано – у процесі – реалізовано);
- мотивація й цілепокладання;
- навігація за тим, що вивчено/ що вивчатиметься (ключові слова, фрази, ілюстрації/малюнки обкладинок книг, які учні читали/прочитають);
- комунікація (з учителем, автором твору, персонажем, з однокласниками);
- ціннісні орієнтири (гасло дня, тижня, цитата, афоризм);
- рефлексія (настрій дня, відкриття дня).

Створення сучасного креативного простору залежить від компетентності педагога щодо вибору ним освітніх технологій навчання; навичок в проєктуванні компетентнісної й діяльнісної взаємодії. Хоча існує тенденція зосереджуватися або на інституційних навчальних середовищах (таких як класні кімнати, медіазони та лабораторії), або на технологіях, які використовуються для створення навчальних вебсередовищ, проте освітнє середовище – це і структура змісту того, що вивчається, й цілі викладання та навчання, і практична діяльність, зворотний зв'язок, використання технологій, методів і стратегій оцінювання, які найкраще вимірюють та стимулюють навчання, й особиста культура педагога,

яка сприяє якісному наповненню навчального середовища. Вибір компонентів та їхня ефективність певною мірою залежатимуть від особистих епістемологій та переконань, оскільки вчитель має академічну свободу та несе основну відповідальність за створення відповідного середовища на уроці.

Середовище навчання – це різноманітні інноваційні (у тому числі й дистанційні) платформи, де учасники освітнього процесу взаємодіють, щоб набувати нові компетентності. Для поєднання традиційних та інноваційних підходів до навчання української мови на засадах електронної лінгводидактики, на нашу думку, варто передбачати створення такого освітнього навчального середовища, яке б сприяло самовизначенню й самореалізації особистості, організації освітнього процесу як партнерської комунікації, забезпечувало б позитивну психологічну атмосферу на уроці. На нашу думку, «вебмайданчик» – це навчальне вебсередовище, що формується на особистісно-орієнтованому, компетентнісному й діяльнісному підходах у межах дидактичної системи й відповідає цілям, змісту, формам навчання в сучасній школі для забезпечення навчання/вивчення предмета й містить відповідні відомості, що сприяють інтерактивності, безперервності, мобільності навчання; служить для використання різних форм навчання й призначене для виконання певної діяльності учня» [3, с. 3].

Формула освітнього середовища в умовах інформаційно-технологічної інтеграції набуває нового значення, охоплює актуальні форми та засоби організації освітнього процесу, комплекс технічних засобів і онлайн-застосунків для обробки та передачі інформації, які реалізують навчальні завдання комунікаційної взаємодії на уроці мови та літератури. Інформаційно-освітнє середовище – це поєднання новітніх інформаційних технологій та сучасних педагогічних здобутків, що повинно сприяти максимальному ефекту освітнього процесу. Таким є вебсередовище, що повинно «забезпечувати реалізацію навчально-методичних цілей; підтримку всіх етапів навчально-виховного процесу, сприяти зміні ролей учителя й учня на уроці, стимулювати школяра до активної пізнавальної, пошукової діяльності, розширяючи при цьому сферу й самостійного навчання/вивчення предмета» [3, с. 7].

Формуючи таке сучасне освітнє інформаційне середовище на уроці, доцільно використовувати ІТ із метою підтримки навчання, для пошуку навчальної інформації, дослідження нової теми чи кола проблемних питань для підтримки самостійного навчання, забезпечення комунікативної взаємодії між учасниками освітнього процесу через інформаційно-комунікативні технології.

Учень Нової української школи повинен уміти працювати з різними інформаційно-комунікаційними засобами. Сучасний освітній процес неможливий без використання у навчанні інформаційних ресурсів. Такими онлайн-майданчиками, що є *must have* та довели свою ефективність і під час дистанційного навчання, можна вважати:

- е-платформи для комунікації та взаємодії (Classdojo, Moodle, Google Classroom, Google Suite/Docs);

- інформаційні об'єкти(онлайн-енциклопедії, довідники, презентації, відеоматеріали (наприклад, платформа «1000 журавлів», сервіс Google arts & culture);
- засоби зберігання, спільної роботи (сайти – Google, Webnode, Wix; дошки-Classroomscreen, Padlet, Linoit, Jambord, Whiteboard.fi);
- передавання (трансляції) – Zoom, G Suite Hangouts / Meet, Skype);
- засоби для оцінювання та рефлексії (learning Apps, Online Test Pad, Classroom, Quizizz, Kahoot);
- створення аудіовізуальної інформації (карти пам'яті – coggle.it; mindomo.com; онлайн-презентації Google Slides, Microsoft Sway, Prezi.com; постери-Canva).

В умовах інформаційного освітнього середовища навчання формуються навички ХХІ століття, що відповідають наскрізним умінням НУШ: медіаграмотність, критичне та системне мислення, здатність працювати в команді, комунікативна мобільність, здатність до навчання впродовж життя.

Креативні ідеї від тренерки НУШ Людмили Гаращенко (<https://cutt.ly/vKiNjwD>).

Використання різних педагогічних технологій, методів та прийомів навчання, зокрема цифрових ресурсів.

На сьогодні залишаються відкритими питання поєднання теорії і практики навчання української мови та літератури, зарубіжної літератури із впровадженням такої дидактичної технології навчання, яка б визначала особливості їхньої навчально-пізнавальної діяльності в умовах розвитку освітнього середовища нової української школи. Досліджуючи проблему застосування новітніх дидактичних технологій в умовах модернізації освітнього середовища, варто зауважити, що в шкільній мовно-літературній освіті спостерігається технологічний мікс, який все ж таки забезпечує органічне поєднання форм, методів, прийомів навчання. Акцентуємо й на важливості *технологічного підходу* до навчання мови та літератури, що забезпечує «застосування в організації навчально-виховної діяльності на заняттях з мови (авт. – літератури) сукупності технологій, орієнтованих на гарантований комплексний освітній продукт і заданий кінцевий результат» [11, 177].

У контексті шкільної мовної освіти пропонується розглядати технологічний підхід із таких теоретичних позицій:

- технологічні дії в навчанні мови – це сукупність послідовних кроків від визначення цілей, попереднього проєктування моделі навчально-виховного процесу з мови (уроків, позакласних заходів, фрагментів занять) до реалізації на практиці поставлених завдань, із подальшою оцінкою та аналізом досягнутих результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів;
- сучасні технології у сфері мовної освіти – навчальні системи, які відповідають найновішим досягненням дидактики, лінгвістики, теорії і практики навчання мови;
- вибір технології навчання залежить від мети, особливостей предметно-тематичного змісту навчальної діяльності учнів, рівня індивідуального розвитку, суб'єктивного досвіду школярів, методичної майстерності вчителя [11, с. 18].

Останнім часом учителі все активніше використовують в освітньому процесі вебтехнології, які виводять на партнерський рівень спілкування педагога й учня, надають можливість кожному школяреві проявити власну активність і творчість, забезпечують індивідуалізацію й диференціацію навчання. Однією із вебтехнологій, яка дозволить організовувати проблемно-пошукову, дослідницьку діяльність учнів у 5-ому НУШ-класі, є вебквест технологія.

Ми, враховуючи власний досвід застосування означеної технології з позиції реалізації проблемно-пошукової, дослідницької діяльності учнів, *«визначаємо вебквест технологію як сучасну педагогічну технологію, яка забезпечує продуктивну пошукову діяльність в електронному освітньому середовищі із використанням певних застосунків мережі інтернет, що здійснюється за одним або декількома, заздалегідь підготовленими автором (авторами) мовними маршрутами, що ведуть до досягнення поставленої мети»* [5]. У процесі такого пошуку учень отримує, аналізує інформацію, виявляє творчий підхід до реалізації поставленої проблеми. Використання означеної технології в освітньому процесі сприяє формуванню соціальних, загальнокультурних, навчально-пізнавальних, інформаційних, особистісних компетенцій школяра. Роль учителя – створювати ситуацію успіху школяра, забезпечувати умови для його саморозвитку, самовдосконалення, самоосвіти.

Використання технології вебквесту можливе за умови впровадження дидактичних методів навчання пошукового спрямування, серед яких вирізняємо проблемно-пошуковий та дослідницький.

Основним чинником активізації пізнавального інтересу школярів, їхніх дослідницьких умінь і готовності до творчої діяльності є й дослідницький метод, за умови застосування якого учням надається можливість самостійно виконати поставлені проблемні завдання, ознайомитися з елементами наукового пізнання.

Водночас звертаємо увагу й на дидактичні онлайн-сервіси, які сприяють:

- формуванню вмінь самостійної роботи з різними джерелами інформації та вмінням засвоювати й аналізувати новий матеріал;
- активізації пізнавальної діяльності учнів;
- тренуванню у процесі засвоєння навчального матеріалу;
- посиленню мотивації навчання;
- формуванню культури навчальної діяльності та інформаційної культури;
- активізації взаємодії інтелектуальних й емоційних функцій при спільному вирішенні дослідницьких (творчих) завдань;
- контролюючій функції зі зворотним зв'язком, з діагностикою помилок (поява відповідних коментарів у завданнях, таблицях) за результатами роботи й оцінкою результатів [5, с. 70].

Досліджуючи проблему використання вебзастосунків під час проведення квесту, підсумовуємо, що найбільш затребуваними для організації спільної діяльності, виконання творчих пошукових завдань виявилися такі сервіси й інструменти, як: Google-документ, Google-презентація, Google-таблиця, Google-форма, Google-карта, Lino it, буктрейлер, Tagul, QR-код, фотоколаж, генератор ребусів, мотиватор, WikiWall, LearningApps, Padlet.

Використання вебквест технології в освітньому процесі розвиває творче дослідницьке мислення учнів, сприяє формуванню їхньої інтелектуальної діяльності, стимулює активність і самостійність, розвиває навички роботи у групі й дозволяє школяреві проявити власну індивідуальність, досягти особистісного розвитку.

На сьогодні процес мовної освіти повинен забезпечуватися ефективним застосуванням традиційних та інноваційних технологій, які вносять зміни в методику навчання української мови. Дієвого значення в навчанні мови набувають хмаро орієнтовані технології як «сукупність знань, відомостей про послідовність окремих дій у процесі навчання в умовах хмаро орієнтованого середовища, про методи, способи, засоби трансформації певної інформації в навчально-виховний процес» [7, с. 35]. Використання хмаро орієнтованих технологій навчання української мови акумулює елементи різних методик, що передбачає проведення уроку на діяльнісній основі, створює умови для поєднання традиційних та інноваційних підходів, сприяє реалізації мовленнєвої, мовної, соціокультурної, діяльнісної змістових ліній; забезпечує можливість навчання за індивідуальною програмою; створює умови для самовизначення й самореалізації, ґрунтується на педагогіці співробітництва; спирається на психолого-фізіологічні особливості школяра, лінгвометодичну підготовку вчителя.

Електронна лінгводидактика (дигітальна, цифрова) як складова електронних педагогічних наук, появу якої пов'язано з формуванням нових умов реалізації педагогіки, дидактики та лінгводидактики, наповнює зміст шкільної мовної освіти новими методами, засобами навчання, які б осучаснили освітній процес, підвищили його продуктивність, сприяли б удосконаленню самої лінгводидактики як науки.

З'ясовуючи питання навчання учнів української мови на засадах електронної лінгводидактики, зауважимо, що воно ґрунтується на основах особистісно зорієнтованого, компетентнісного й діяльнісного підходів, що забезпечує спрямованість освітнього процесу на взаємодію й ефективний розвиток особистості педагога та учнів на основі рівності у спілкуванні та партнерстві в навчанні; на досягнення результатів; на розвиток умінь і навичок школяра застосовувати на практиці здобуті знання з української мови, успішну адаптацію учня в соціумі тощо.

Навчання української мови на засадах електронної лінгводидактики ґрунтується на використанні й певних методів як джерелі отримання знань, формуванні певних навичок та умінь. Методи реалізуються в електронному форматі й мають свою специфіку: робота з гіпертекстом, віртуальна екскурсія, інтерактивні вправи, використання мультимедійності тощо. Зауважимо, що методи та прийоми навчання, які визначає електронна лінгводидактика, знаходяться у взаємозв'язку зі змістом і формами електронного навчання. Кількість і характер методів на уроці залежить від кількості поставлених завдань та змісту навчального матеріалу. Кожний метод навчання – як суть певної діяльності, здатен забезпечувати три важливі дидактичні функції: *освітню; розвивальну, виховну*. На нашу думку, досягнення триєдиної дидактичної мети на

уроці української мови в умовах розвитку електронного навчання базуватиметься на партнерському рівні взаємовідносин між учителем і вихованцями: педагог стає не тільки «консультантом» під час виконання певного завдання, а співучасником, одnodумцем, а учень, який має сформовані інформаційно-комунікаційної компетентності, гідно може посісти роль ментора, що сприятиме соціалізації, самоствердженню особистості.

У залежності від дій, які виконують учні, розрізняють активні й пасивні методи; за характером роботи учнів – усні й письмові, індивідуальні й колективні, класні й домашні. Особистісно орієнтований і діяльнісний підходи до навчання української мови учнів в умовах електронного середовища зумовлюють використання учителем системи методів, в основі яких лежить діяльнісний тип навчання:

- методи, що забезпечують оволодіння мовою: практичні, репродуктивні, проблемні, пошукові, наочні, дедуктивні, індуктивні;
- методи, що стимулюють і мотивують навчальну діяльність (пізнавальні ігри, проблемні ситуації тощо);
- методи контролю й самоконтролю (створення карт знань, таблиць, тесту тощо).

Цілеспрямоване формування в учнів *раціональних прийомів роботи з електронним контентом* забезпечить їхнє подальше використання, є основою для самоконтролю й самооцінки:

- здатність визначати завдання й уміння організовувати свою навчальну діяльність для досягнення поставлених цілей;
- уміння ефективно використовувати можливості навчання;
- прийоми короткого й раціонального запису: замітки, складання плану, написання тез, конспект анотацій, рефератів, рецензій;
- прийоми роботи з джерелом;
- прийоми запам'ятовування (структурування навчального матеріалу, використання прийомів з опорою на образну пам'ять);
- прийоми зосередження уваги;
- прийоми роботи з довідковою літературою: словниками, енциклопедіями, каталогами, довідниками, бібліографічними списками тощо;
- прийоми підготовки до екзаменів, ЗНО;
- прийоми роботи з хмарними сервісами.

Завдання вчителя полягатиме у виборі оптимальних методів та прийомів навчання української мови, в забезпеченні доцільності поєднання своїх дій та дій учнів на певному етапі уроку; у сприянні застосовування таких видів діяльності школярів, які будуть спроможними реалізовувати завдання, визначені Державним стандартом.

Доцільно у 5 класі використовувати й методи активного навчання, бо як зазначають автори посібника «Використання методів активного навчання є вкрай важливим тому, що вони мають великий вплив на учіння, засвоєння знань та вироблення особистісних якостей».

8. Рекомендації щодо оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти та результатів навчання.

Оцінювальна діяльність у НУШ здійснюється на основі компетентнісного підходу та передбачає взаємодію вчителя та учнів як суб'єктів цього процесу: «В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними та зацікавленими одностайними, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат» [16]. На цьому наголошено в Концепції «Нова українська школа». Оцінювання, що проводиться в процесі навчання, є однією з можливостей для формування компетентностей та набуття навичок супутньої саморефлексії. Підсумкові оцінки використовуються для вимірювання результатів опанування теми, блоку; для перевірки прогресу, просування учнів, щоб переконатися, що учні набули необхідних умінь щодо вимог, передбачених Держстандартом. Більше про оцінювання від тренерки НУШ Світлани Богдзєвич (<https://youtu.be/UjbC8NAk1L4>).

В умовах інформаційного освітнього середовища навчання формуються навички ХХІ століття, що відповідають наскрізним умінням НУШ: медіаграмотність, критичне та системне мислення, здатність працювати у команді, комунікативна мобільність, здатність до навчання впродовж життя.

Таксономія Блума дозволяє вибудувати стандарт для навчальної дисципліни та оцінки знань, що буде зручним як для педагога, так і зрозумілим для учнів. Такий стандарт може стати основою для складання навчального плану уроку, де буде прописано чіткі і вимірювані цілі, що реалізовуватимуться у різних видах навчальної діяльності та у вигляді конкретизованих завдань на уроці; це й методичний інструмент для узгодження оцінки очікуваних результатів у межах уроку, курсу, програми; огляд можливостей організації навчального процесу. Вона не тільки дозволяє точно, чітко та конкретно розробити будь-який розділ або дисципліну, але й виявити втрачені можливості.

Тож формувальне оцінювання, базуючись на цьому стандарті, стане у діяльності педагога Нової української школи інтерактивним інструментом, що нерозривно пов'язаний із усім процесом навчання, і який буде спрямовано на взаємодію вчителя і учнів та адаптацію умов навчання під потреби та здібності кожного здобувача освіти [18].

На уроці реалізація конкретних цілей відбувається через діяльність учня, саме тому під час їх формулювання доцільно використовувати таксономію. Пропонуємо приклад реалізації формувального оцінювання, що здійснюється на уроці зарубіжної літератури відносно таксономії Блума. У таблиці представлено канву, що поєднує рівні таксономії (синтез, оцінювання) з очікуваними результатами та наскрізними умінями, які на уроці реалізуються у певних видах навчальної діяльності.

Таблиця 1.

Знання	Переказування та розпізнавання інформації	ЗОР Висловлювання думок, почуттів, ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема в цифровому середовищі	Наскрізнi вміння Висловлювати власну думку в усній і письмовій формі Співпрацювати з іншими Діяти творчо Виявляти ініціативу Конструктивно керувати емоціями	Види навчальної діяльності створення власного письмового висловлення (мінівір або ін.) про вчинок/вчинки персонажа (ів) із дотриманням норм сучасної української мови, висловлювання в усній та/або письмовій формі власних почуттів і ставлень до казкових персонажів і подій, виокремлення у прочитаному тексті мовних одиниць різних рівнів та визначення їхньої ролі у творі, відтворення окремих художніх засобів казки у процесі створення стилізації казки або фанфіку.
Розуміння	Розуміння наданої інформації; переказування власними словами			
Використання	Використання концепцій, ідей в нових ситуаціях			
Аналіз	Розбиття інформаційних даних на зв'язані між собою частини			
Синтез	Об'єднання інформаційних даних для створення нового цілого			
Оцінювання	Визначення цінності на основі критеріїв			

Так рівень оцінки/синтезу (визначення цінності на основі критеріїв, об'єднання інформаційних даних для створення нового цілого) реалізується в таких очікуваних результатах, як *висловлювання думок, письмова взаємодія, зокрема в цифровому середовищі, що дозволяє розвивати наскрізнi вміння: висловлювання власної думки в усній і письмовій формі, співпраці з іншими, діяти творчо, а на уроці конкретизується в таких видах навчальної діяльності, як створення власного письмового висловлення (мінівір тощо) про вчинок/вчинки персонажа, висловлювання в усній та/або письмовій формі власних почуттів і ставлень до казкових персонажів і подій.*

Для групового оцінювання/самооцінювання можна використати таблицю групових /індивідуальних досягнень.

Таблиця 2

Таблиця досягнень (групових/індивідуальних)	низький	середній	достатній	високий
НАСКРІЗНІ ВМІННЯ. Висловлювання думок (висловлювання власної думки в усній і письмовій формі)				
НАСКРІЗНІ ВМІННЯ. Співпраця з іншими. Діяти творчо (письмова взаємодія, зокрема в цифровому середовищі)				
ОЦІНКА. Визначення цінності на основі критеріїв (висловлювання в усній та/або письмовій формі власних почуттів і ставлень до казкових персонажів і подій)				
СИНТЕЗ. Об'єднання інформаційних даних для (створення нового цілого створення власного письмового висловлення (мінівір або ін.))				

Таблиця реалізації компетентнісного потенціалу, наскрізних умінь, очікуваних результатів, які конкретизовано за допомогою завдань до уроку зарубіжної літератури (зразок, німецька народна казка «Пані Метелиця») (<https://cutt.ly/bJuy3mk>).

Рекомендована література, електронні джерела:

1. Використання модельних навчальних програм в освітньому процесі гімназії : методичні рекомендації / Голуб Н. Б., Васильєва Д. В., Засєкіна Т. М., Науменко С. О., Туташинський В. І., Яценко Т. О. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 48 с.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <https://cutt.ly/MJohEVv>.
3. Корицька Г.Р. Веб-майданчик як навчальне середовище відкритого освітнього простору. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. № 6. ТОМ 56. С. 1-9. URL: <https://cutt.ly/yJuqGGB>.
4. Корицька Г. Дидактико-методичне моделювання уроку української мови на засадах діяльнісного підходу в умовах розвитку дигітального навчання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : наук. журн. / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. Суми, 2019. № 10. С. 141-150.
5. Корицька Г. Використання веб-квест технології в навчанні української мови на засадах діяльнісного підходу. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. № 3. ТОМ 65. С. 66-75. URL: <https://cutt.ly/vHB2UgD>.
6. Корицька Г. Особливості навчання української мови учнів в умовах розвитку електронної лінгводидактики. *Українська мова і література в школі*. 2016. № 1. С. 14-17.
7. Корицька Г. Сучасний урок української мови в умовах розвитку хмаро орієнтованих технологій. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2015. № 4 (57). С. 33-40.
8. Корицька Г. Формування ключових компетентностей учнів на засадах дигітальної лінгводидактики. Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи : матеріали ІУ Міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 14-18 травня 2018 р. / Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, 2017, № 2 (31). URL: <https://cutt.ly/4nika3E>.
9. Корицька Г., Подлєсна І. Реалізація проблемно-пошукової, дослідницької діяльності учнів засобами веб-квест технології. *Українська мова і література в школах України*. 2016. № 11. С. 3-7.
10. Кучерук О. Система методів навчання української мови в основній школі : теорія і практика : монографія. Житомир, 2011. 420 с.
11. Кучерук О. Перспективні технології навчання в шкільному курсі української мови: навч. посіб. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 182 с.
12. Кучерук О. Принципи розвивального навчання і методи реалізації їх у шкільному курсі української мови. *Українська мова і література в школі*, 2017, № 1, С. 8-13.
13. Методи навчання. URL: <https://cutt.ly/YHBGrvF>.

14. Модельні навчальні програми. *Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»*. URL : <https://cutt.ly/RJuwTyM>.
15. Навчання української мови учнів 5 класу на засадах компетентнісного підходу / Голуб Н. Б., Шелехова Г. Т., Ярмолюк А. В., Новосьолова В. І. URL: <https://goo.gl/hFZAQk>.
16. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2019. С. 208. URL: <https://cutt.ly/QJrBeU7>.
17. Нова Українська Школа. Порадник для вчителя. URL : <https://cutt.ly/FJy0o7G>.
18. Омельченко Л. В. Формувальне оцінювання в контексті використання таксономії Блума. Наука, освіта та суспільство в XXI столітті: наукові ідеї та механізми реалізації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 14 грудня 2021 р. : у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2021. Ч. 1. С 19-21.
19. Омельчук С. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу : теорія і практика : монографія. Київ: Генеза, 2014. 368 с.
20. Омельчук С. Проблемно-пошукове навчання морфології української мови URL : <https://cutt.ly/aHbGs8q>
21. Софій Н.З., Кузьменко В.У. Про сто і один метод активного навчання. Київ : Крок за кроком, 2003. 116 с.
22. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України 19.02.2021 р. №235). *Міністерство освіти і науки України*. URL : <https://mon.gov.ua>.